

УДК 378.147.39:004

DOI: 10.31652/2412-1142-2022-66-104-115

Прісовська Галина Євгенівна

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри лінгводидактики,
Державний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса, Україна
ORCID ID 0000-0001-9488-3825
pgy@op.edu.ua

Іванова Олена Валентинівна

старший викладач кафедри лінгводидактики,
Державний університет «Одеська політехніка»,
м. Одеса, Україна
ORCID ID 0000-0001-7616-8502
iev@op.edu.ua

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ОНЛАЙН КУРСІВ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ РІВНЯ А0-А1

Анотація. Стаття присвячена опису стратегії, організації та практики впровадження змішаного навчання (англ. «Blended Learning») у Науково-навчальному інституті підготовки іноземних громадян, що передбачає виконання закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», в якому затверджується розробка Програми сприяння опануванню української мови, а також забезпечення навчальними ресурсами, вирішення питань адміністрування, розроблення внутрішніх нормативних документів; ІКТ; методики, а також опису Інтернет-ресурсів, Інтернет-сервісів, різних освітніх онлайн-програм та додатків, що використовуються у дистанційно-змішаному навчальному процесі. У статті розглянуто педагогічні аспекти, пов'язані з організацією процесу аудиторного та дистанційного навчання у ННППГ та його реалізацією у спільній діяльності викладачів та іноземних студентів початкового етапу навчання. Відображено роботу над розбудовою інтерактивного навчального курсу з навчання українській мові як іноземній елементарного рівня в умовах онлайн та змішаного навчання для нульового (елементарного) рівня. Підняті проблеми відсутності достатнього аргументованого наукового обґрунтування нових форм навчання для успішного впровадження у практику освіти та описано цілі та завдання для вирішення даної проблеми, різноманітність освітніх ресурсів, які можуть забезпечити середовище формування та прояви ключових мовних компетентностей іноземних студентів початкового етапу навчання за умови досконалого вивчення можливостей ефективного використання нових форм навчання, підвищення інтерактивності навчального процесу та можливості використання інтерактивних форм навчання, систем електронних освітніх ресурсів нового покоління; розвиток методів та засобів колективної взаємодії викладачів зі студентами-іноземцями для дистанційної координації та управління освітньою діяльністю з використанням мережевих технологій та інших питань, що розробляються у ННППГ НУ «Одеська політехніка» у межах міжкафедральної науково-дослідної теми «Забезпечення інтерактивності під час змішаного навчання з мовної підготовки іноземних громадян».

Ключові слова: інтерактивність, онлайн навчання, українська мова як іноземна, елементарний рівень, Google Classroom, Google Meet.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку передвищої освіти іноземних громадян та осіб без громадянства під час карантинних обмежень дуже гостро постало питання створення інтерактивних онлайн-курсів мовної підготовки. Незважаючи на епідеміологічну ситуацію у світі, кількість іноземців, що мають бажання вивчати українську мову, збільшується. Отже, дистанційне, онлайн та змішане навчання превалює, особливо останнім часом, з настанням пандемії.

Звичайно, питання це багатовекторне. Тут постають проблеми як економічного, юридичного, так і технічного характеру; методики викладання мови на початковому рівні,

психологічні особливості інтерактивного дистанційного-змішаного навчального процесу, етичні нюанси онлайн-освіти, організація різних видів занять – усе це викликає зараз питання як у викладачів, так і в слухачів-іноземців. У цьому дослідженні зосередимо увагу на вирішенні деяких із цих проблем, а саме, на досвіді створення онлайн-курсу української мови як іноземної елементарного рівня та реалізації супутніх питань, пов'язаних із зазначеною темою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За часи незалежності разом із розвитком інформаційно-комунікативних технологій відбувалось становлення методики викладання української мови як іноземної або як нерідної, створювались підручники, онлайн-курси, знімались поодинокі відеоролики, що розмішувались у мережах відкритого доступу.

А 25 квітня 2019 року було прийнято закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», у якому затверджується розробка Програми сприяння опануванню української мови [1].

Через два роки тобто з квітня 2021 року набирають чинності п.п.2, 3 статті 7 Розділу 2-го. Отже, відповідно до Рішення Національної комісії зі стандартів державної мови від 24 червня 2021 року № 31 розроблено вимоги до рівнів володіння державною мовою, а саме «Вимоги до середнього рівня першого ступеня володіння державною мовою особами, які мають намір набути громадянство України» [2].

Впроваджуючи в життя рішення та пункти Закону, національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України зібрала в одному місці ефективні онлайн та офлайн ресурси, а також мобільні додатки з вивчення української мови, як для українців, які хочуть підвищити рівень володіння українською мовою, так і для іноземців, які прагнуть її вивчити «з нуля». Усього там розміщено 30 ресурсів з української мови, 12 з яких онлайн, 11 – мобільні додатки, 5 – довідники української мови та про два з них вказано, що вони розраховані на іноземців, хоч ми роздивились три.

Отже, для іноземців пропонуються такі матеріали:

1) Платформа «The National Platform for Studying the Ukrainian Language for English-speaking People «Speak Ukrainian», яка призначена для всіх, хто потребує вдосконалення української мови для англомовних осіб [3].

2) Збірник фразеологічних зворотів «Ukrainian Phrasebook – Travel in Ukraine with ease», який спирається на тих, хто вільно володіє російською або англійською мовами. Програма PhrasePack для української мови. Це обмежено безкоштовний онлайн-ресурс із вивчення української мови для іноземців із нуля. Треба зазначити, що в безкоштовній версії вже є понад 1000 фраз. Загалом 3500 слів та фраз українською (провайдер – Smart Language Apps Limited). Розмовник включає 25 найбільш часто використовуваних тем та майже 100 цікавих уроків для швидкого засвоєння української мови [4].

3) Онлайн-ресурс Duolingo. Безкоштовна платформа з вивчення іноземних мов, зокрема й української для іноземців із нуля. Є курс для англомовних людей. Безкоштовна версія діє 14 днів [5].

В усіх курсах є недоліки, про які пишуть споживачі. Це неякісний запис, невиразний інтерфейс, неправильний переклад, обмеження безкоштовних ресурсів або їх відсутність.

4) Один із ресурсів – Є-мова – це освітня платформа громадської організації «Український світ», яка має на меті створити українськомовний культурний простір. У межах Є-мова є 2 проекти, що розраховані на іноземців або російськомовних громадян:

1. У 2020 році команда «Є-мова» запустила курс «Українська за 27 уроків» на платформі Прометеус, який за перший місяць відвідало 10 тис. користувачів, що свідчить про популярність української мови. Це онлайн-курси української мови для російськомовних користувачів. Розроблено перший курс – елементарний рівень (A1, A2). Програма елементарного рівня керується пріоритетним розвитком комунікативних можливостей слухача для ефективного використання української мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування [6].

2. Другий проектний курс розроблено командою «Є-мова» та волонтерською ініціативою «Безкоштовні курси української мови» (Громадська організація «Український світ») за підтримки Програми EGAP, що виконується Фондом Східна Європа та партнерами, у межах першого національного конкурсу IT-проектів у сфері е-демократії EGAP Challenge. Програму підготовлено з урахуванням Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages) та Стандартизованих вимог до рівнів володіння українською мовою як іноземною A1 – C2 [7].

2. У межах цього проекту на сторінці «Безкоштовні курси української мови» на Facebook знайшов своє відображення Всеукраїнський волонтерський рух, що за роки свого існування об'єднав більше 80-ти волонтерів із різних регіонів нашої країни, а ще більше – зібрав до купи багато різних слухачів як з України, так і з інших країн, які з різних причин та мотивацій виявили бажання долучитись до вивчення української мови [8].

Слід відзначити інші ресурси, що розміщені на національній платформі та мають системний характер. Це проект EdEra Books – Українська мова від фонетики до морфології – соціальний проект інтерактивної освітньої літератури, створений на базі проекту EdEra, яким можна користуватися безкоштовно як онлайн-підручником. Але він жодним чином не може бути застосований до навчання іноземців елементарного рівня [9].

Це ж зауваження стосується й Лінгвістичного порталу MOVA.info, у якому зібрано доробки викладачів та програмістів із лабораторії комп'ютерної лінгвістики Інституту філології Київського університету імені Тараса Шевченка. Ресурс надає можливість:

- отримувати консультації та роз'яснення з питань, пов'язаних з українською мовою;
- розміщувати наукові статті, монографії, підручники, бюлетені та інші матеріали наукового характеру, пов'язані з лінгвістикою;
- отримувати безкоштовний доступ до інформаційних ресурсів. Але він не розрахований на іноземців [10].

Серед сайтів, що знайшлися на теренах всесвітньої мережі, які мають на меті навчити іноземців українській мові, це:

1) Ukrainian Lessons – сайт, подкаст та уроки Анни Огойко, розраховані на англомовних слухачів [11].

2) Інтерактивний онлайн-підручник української мови для початківців Юрія Шевчука. Представлено 15 уроків, що складаються з аудіо файлів та текстового матеріалу елементарного рівня [12].

Звичайно, усі ці ресурси не мають системного методичного підходу до вивчення української мови на початковому рівні іноземцями.

З переходом на дистанційну, онлайн та змішану освіту у зв'язку з карантинними обмеженнями перед усіма викладачами постало питання – створення власного курсу [13]. Не обійшло це й нашу структуру – Інститут довузівської підготовки, кафедру лінгводидактики.

Мета дослідження. Це відображення роботи над розбудовою інтерактивного навчального курсу з навчання українській мові як іноземній елементарного рівня в умовах онлайн та змішаного навчання, визначення принципів та змістовної частини курсу. Розробляючи в ННППГ НУ «Одеська політехніка» міжкафедральну науково-дослідну тему «Забезпечення інтерактивності під час змішаного навчання з мовної підготовки іноземних громадян», кафедра лінгводидактики поставила собі на меті провести аналіз чинних продуктів, позначення умов для створення власного ефективного проекту, його змістове наповнення, варіанти та форми зворотного зв'язку зі студентами і слухачами.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

По-перше, необхідно визначити принципи створення онлайн-курсу.

1) він повинен базуватися на єдиній робочій навчальній програмі та базовому підручнику. У підручнику кожному уроку відповідає певний лексичний мінімум та граматичні базові конструкції, які необхідно засвоїти;

2) розміщення курсу відбувається на спільній для всього викладацького колективу платформі. Наприклад, «Одеською політехнікою» укладено договір із компанією Google на безкоштовне надання розширених можливостей використання ресурсів даної платформи, також у нас створена єдина база студентських і викладацьких корпоративних акаунтів [14]–[16];

3) загальнодоступність для всіх членів даної академічної групи. Усі студенти, що зараховані на навчання в дану групу, мають можливість долучитися до цього курсу;

4) організація абсолютного охоплення – залучення до реєстрації та участі в навчальних заходах. З метою коригування, контролю та технічної підтримки, у разі необхідності, крім викладача та всіх членів групи, до курсу запрошується адміністратор рівня завідувача кафедри та заступник директора або директор Інституту.

5) структурування курсу відповідно до Програми та базового підручника. Українська мова як іноземна викладається за підручником [17], [18].

Тобто, усі супутні матеріали розроблено викладачами кафедри (практикуми, посібник з аудіювання, матеріали контролів різного рівня і всі вони відтворюють структуру базового підручника. Відповідно у Classroom ця структура зберігається, що дає можливість легкої навігації для студентів, що пропустили заняття в будь-якій формі: чи аудиторне, чи онлайн.

6) дотримання розкладу занять та календарне відображення, що дозволяє легко зробити додаток сервісу Google Calendar. Елемент планування та адміністрування є абсолютно необхідним, враховуючи єдині програми, розклад та систему навчання на підготовчому факультеті для іноземних громадян. У період локдауну, коли деканат теж перейшов на дистанційний режим, були створені електронні журнали груп. А в кожній групі на платформі Google Classroom у викладача є можливість задавати оцінку за кожне заняття та виконане завдання, яка автоматично фіксується в журналі групи на цьому ресурсі.

7) технічні умови, тобто наявність у викладачів та студентів електронних пристроїв, що підтримують програму Google Classroom, Google Meet та інші додатки та ресурси, що використовуються викладачами для розміщення необхідного контенту;

8) набуття відповідних компетенцій в інформаційній сфері онлайн освіти щодо створення курсів, навчання в онлайн, дистанційному та змішаному режимах викладачами та студентами-іноземцями. Перш ніж навчити викладачів стати активними користувачами і створювати курси, ми пройшли кілька періодів.

По-перше, підвищували комп'ютерну грамотність викладачів, в Інституті було проведено низку науково-методичних семінарів із практичними заняттями: «ІКТ у навчальному процесі на прикладі використання сервісів Google» та «Підвищення інтерактивності та залученості при проведенні онлайн-заняття з іноземними студентами початкового етапу навчання».

По-друге, була поставлена й частково вирішена задача придбання та створення матеріалів, які можна використовувати в різних видах навчальних занять, у тому числі онлайн, дистанційному та змішаному.

По-третє, поступово вирішується задача розширення можливості технологічного забезпечення навчального процесу технічними засобами зв'язку, коли викладач може проводити онлайн-заняття не з дому, а в спеціально обладнаній університетській аудиторії, коли є стабільний інтернет-зв'язок.

9) щодо змісту, то завдання, які розміщуються в курсі, повинні містити однакові для всіх груп (відповідно до профілю навчання) матеріали для розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) для навчання, тренування та планових контрольних заходів;

10) розміщення варіативних методичних матеріалів кожного викладача (відеозаписи власного виробництва, сторінки та групи на Facebook тощо, тестові завдання [19]–[21], інші наочні матеріали до кожного уроку чи лексико-граматичних тем) як у своїй групі, так і створення бази даних різноманітного методичного контенту, яким, у разі необхідності, можуть користуватися всі члени кафедри.

11) організація зворотного зв'язку зі студентами (поточний контроль, атестаційний, семестровий, підсумковий). Платформа Google Classroom надає чудові можливості для фіксації контрольних заходів (від домашніх завдань до екзаменаційних). Можна провести одночасне контрольне опитування в усіх групах із виданням одного завдання (з варіантами всередині однієї групи), визначивши час початку та здачі контрольної роботи студентами. Але в умовах змішаного навчання перевага надається все ж таки проведенню контрольних та екзаменів в умовах аудиторної присутності.

Якщо визначати умови створення та функціонування ефективного онлайн-курсу для нульового (елементарного) рівня, то можна визначити такі:

- 1) технічна готовність усіх сторін – адміністрація-викладач-студент;
- 2) наявність контенту, тобто дидактичного матеріалу різних форм;
- 3) наявність основної платформи та супутніх варіантів зв'язку в разі необхідності (аудіо-, відео-, поштового, Skype, Zoom, Viber, WhatsApp, Telegram, Messenger, Facebook (групи, кімнати, сторінки).

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У результаті нашої практичної роботи упродовж двох років щодо розробки ефективного онлайн курсу мовної підготовки для елементарного рівня навчання іноземців ми досягли певних результатів та виявили робочі моменти, які ще вимагають розбудови та втілення у методичних розробках.

По-перше, всі без винятку викладачі кафедри набули компетенцій для створення курсу для власної групи, а також проведення онлайн занять.

Щодо вибору платформи, то як адміністрація, так і весь колектив схиляється до роботи на ресурсах Google Classroom та Google Meet. Хоч бувають і винятки, коли викладачі у якості альтернативи використовують Zoom або Skype. Тобто варіативність платформ можлива за деяких умов, найчастіше технічного характеру. Куратор або ж адміністратор групи викладачів створює у завчасно домовленому месенджері групу, у якій здійснюється зворотній зв'язок між комунікантами.

На сучасному етапі, на відміну від періоду 5-10 років тому, з'явилась велика кількість підручників української мови як іноземної для навчання на елементарному рівні. Для створення інтерактивних онлайн курсів мовної підготовки наш вибір зупинився на одному з них, що відображено у Навчальній робочій програмі курсу. Крім загальнолітературного стилю, наші програми включають підручник з наукового стилю мовлення відповідно до профілів навчання на ПФ. Крім базових навчальних посібників, ми використовуємо у навчальному процесі їх різноманітні сателіти власного виробництва. В умовах проведення онлайн занять та уроків змішаного типу ми керуємось виключно методичною цілеспрямованістю щодо питання відбору матеріалів. Велике методичне навантаження несе питання: що публікувати, який матеріал оприлюднювати студентам.

Загально базові підручники обов'язкові для всіх груп та викладачів, але є матеріал, який є варіативним для кожної групи та курсу у Google Classroom. Тут уже починають діяти рекомендаційні характеристики щодо матеріалів та методів їх подання.

Головне правило – максимальна візуалізація навчального онлайн процесу у Google Classroom та Google Meet. Це можуть бути презентації, наприклад «Рід іменників», аудіо-, відеоподкасти, що вбудовані в YouTube і мають посилання на конкретний урок, таблиці, що представляють, наприклад, один «Знахідний відмінок у значенні прямого об'єкту», або ж об'єднану граматичну тему «Доконаний – недоконаний вид дієслів» тощо.

Викладачами використовуються різноманітні методичні засоби та технічні інструменти. Особливо на початковому рівні навчання при організації навчального процесу необхідно чітко формулювати завдання та спиратись на зразки щодо їх виконання. Інструментарій – це різні додатки: віртуальні дошки, демонстрація екрану із завчасно підготовленим матеріалом, «Google Сайти», які можуть бути розроблені як викладачем, так і студентами, як виконання завдання з певної теми, презентації, будь-які PDF файли, що супроводжуються роботою у програмі Google Meet.

Яку саме дошку вибрати: 1) у Google Classroom та Google Meet – це віртуальна дошка Jamboard; 2) дошка Miro; 3) дошка Padlet вирішує викладач, виходячи із завдань уроку, його цілей та технічних характеристик навчального процесу.

Враховуючи, що навчальний онлайн процес та дистанційно-змішане навчання все більше послуговується для навчання, тренування та контролю тестовими системами, які розміщуються як в основному базовому курсі, так і на додаткових тестових ресурсах, розглянемо, які саме програмні засоби використовуються у нашому навчальному процесі:

1) Online Test Pad – безоплатна платформа для проведення онлайн-тестування з великою кількістю різноманітних завдань.

2) LearningApps – безкоштовний німецький сервіс за допомогою якого можна створювати інтерактивні вправи-тести для тренування та перевірки, особливо на початковому рівні вивчення мови.

3) Kahoot – це платформа, де можна проходити тести, грати, відповідати на запитання вікторини, взяти участь в опитуванні. У безкоштовній версії можна створювати свої тести або ігри. Ви можете поділитись посиланням на тест у себе на сайті або у соціальних мережах. Для участі у тесті необхідно надати учасникам пін-код для доступу до опитування. Ця робота допоможе викладачеві урізноманітнити роботу на занятті та внесе елемент інтерактивності у завдання.

4) Plickers – це мобільний додаток, у якому за допомогою карток у вигляді QR-кодів є можливість тестувати, перевіряти слухачів дистанційно. Важливо, що ця програма дає змогу спростити збір статистичних даних, коли через технічні причини немає можливості скористатися Google Classroom.

5) Socrative це програма для створення, пошуку та розповсюдження тестів, а також для проведення тестувань. З переваг варто відзначити простоту освоєння та приємний зовнішній вигляд. Треба відзначити простоту та безплатність сервісу.

6) Quizlet – ще один безкоштовний навчальний додаток, за допомогою якого можна створювати власні модулі з картками, вивчати лексику тощо.

Ще одним ресурсом, який є обов'язковим для використання для всіх учасників навчального процесу, що постійно оновлюється та поповнюється новими матеріалами – навчальний сайт ННІПГ. Завдяки чіткій структурі та суворому методичному контролю за відбором матеріалів, там розміщено тільки перевірену та концептуально необхідну інформацію.

У межах багатовекторної науково-дослідної теми кафедра лінгводидактики представлена на навчальному сайті окремим блоком, що має певну структуру, яка поступово наповнюється матеріалами навчально-методичного характеру. Завдяки цьому навчальний сайт є метаінформаційним елементом в єдиній інформаційно-освітній системі навчального процесу, що дозволяє реалізувати широкий спектр можливостей з навчання іноземних студентів української мови для елементарного рівня володіння.

Один зі структурних компонентів є – розділ «Довідка» (довідкові матеріали), де розміщуються навчально-довідкові матеріали у вигляді таблиць, схем, карт пам'яті, що репрезентують:

- інтерактивний алфавіт з аудіо- та відеоматеріалами (вимова, написання, артикуляція);
- довідкові матеріали з фонетики в межах її вивчення на ПФ;
- інтонаційні конструкції, представлені схематично, та зразки їх мовленнєвої реалізації в реченнях;
- форми однини та множини відповідних частин мови;
- система відмінкових закінчень іменника, прикметника, займенника та числівника; значення відмінків, їх мовленнєва реалізація в межах програми ПФ;
- відповідність прийменниково-відмінкового управління;
- усі дані про дієслово: відміни, дієвідмінювання, часи, види, способи управління відмінковою системою;

- прислівникові конструкції;
- синтаксичні конструкції, властиві мові на рівні програми ПФ;
- інші довідкові матеріали.

Ефективність сучасного навчання мові як іноземній залежить від уміння викладача обрати відповідні методи або прийоми вивчення в конкретній ситуації на кожному занятті, застосувати оптимальні педагогічні технології, які б проєктували досягнення кінцевих цілей уроку, сприяли б якісному засвоєнню матеріалу, виробляли міцні знання, уміння й навички [22]–[24].

Саме вищезазначені матеріали, що представлені у віртуальному вигляді, дають можливість впоратись із цим завданням.

Розглянемо подання довідкового матеріалу, який розміщено на сайті [25].

Знайомлячи студентів із фонетичною системою мови, викладач ставить на меті навчити учня правильно вимовляти, читати й писати ту чи іншу літеру, буквосполучення, слова та речення. На занятті в аудиторії цей процес відбувається під контролем викладача, але, отримавши домашнє завдання, студент повинен самостійно опрацювати пройдений матеріал уроку.

Для інтенсифікації самостійної роботи на навчальному сайті подається доступний довідковий матеріал із фонетики, що дублює теми підручника. Студент самостійно може переглянути відеофайли з написанням букв, ознайомитись зі схемами артикуляції, які демонструють правильну вимову звуків, прослухати звукові файли, які містять вимову окремого звука, звукосполучень і слів, повторити їх, одночасно звіряючись із підручником. Відбувається коригування вивченого на занятті матеріалу.

Дані довідкові матеріали мобілізують активність учня, а застосування електронних засобів наочності викликає інтерес до навчання та прискорює засвоєння матеріалу, сприяє швидшому й більш усвідомленому його сприйняттю й запам'ятовуванню.

При навчанні граматики викладач завжди використовує таблиці. За допомогою цього виду наочності в учнів розвивається логічне мислення, здатність аналізувати, зіставляти. Запам'ятати великий обсяг інформації без упорядкування дуже важко. Це особливо стосується однієї з найскладніших тем морфології — категорії відмінка.

У базовому навчальному підручнику підготовчого факультету НУ «Одеська політехніка» презентація кожного відмінка завжди супроводжується докладними граматичними таблицями. Але, враховуючи те, що інформація в паперовому вигляді (підручник, настінна таблиця) та на електронному носії сприймається по-різному, викладачі-філологи працюють над створенням граматичних таблиць для навчального сайту.

Тобто, видається за доцільне не публікувати на сайті точну копію таблиць підручника, а з метою поліпшення якості структури і змісту таблиць, а також зберігаючи при цьому основні символи й кольори, які використовуються в базовому підручнику, створити їх новий електронний варіант, аби студенти сприймали матеріал у звичному для них вигляді.

Оскільки таблицю можна ініціювати на екрані будь-якого електронного носія, а на заняттях студенти найчастіше використовують смартфони, тому, створюючи таблиці, викладачі дотримуються певних правил: таблиця не повинна бути великою за розміром, у ній не можна використовувати агресивні кольори, студент повинен чітко бачити закінчення слів та трансформацію форм. На відміну від підручника, на сайті представлено по дві таблиці на один відмінок: велика, розширена таблиця з мовним зразком і мінітаблиця, що включає в себе тільки закінчення певного відмінка.

Комплекс довідкових матеріалів на навчальному сайті є не стільки ілюстрацією, яка додається до усного або письмового викладу матеріалу, скільки ключем до вирішення практичних завдань. Використання схем, таблиць, аудіо- і відеоматеріалів не тільки сприяє цілеспрямованому управлінню розумовою діяльністю учнів у процесі засвоєння навчального матеріалу, але й дозволяє забезпечити студенту міцні знання і вміння, що безпосередньо впливає на результат навчання.

Застосування цифрових технологій навчання мови значно розширює можливості подання й подачі навчальної інформації, підвищує мотивацію до навчання, покращує розуміння й освоєння досліджуваного матеріалу, сприяє наочному, повному та глибокому розкриттю теми, економії навчального часу.

Довідково-дидактичні матеріали, що знаходяться в процесі розробки та наукового обґрунтування, забезпечують застосування системного підходу у визначенні оптимальних методів формування та створення інформаційно-освітнього середовища і впровадження його можливостей у навчально-виховний процес мовної підготовки іноземних громадян у Науковому інституті підготовки іноземних громадян [26]–[28].

Крім того, були підготовлені такі навчально-методичні матеріали, які використовувалися під час дистанційного навчання: електронні тести, аудіоматеріали, додаткові навчальні матеріали, презентації тощо.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведено аналіз можливостей представлення та використання інтерактивних навчальних матеріалів різного напрямку на різноманітних електронних ресурсах та інформаційних електронних платформах, та аналіз ефективності їх використання в навчальному процесі у ННППГ НУ «Одеська політехніка».

Проведено аналіз щодо інтерактивних складових навчального процесу Науково навчального інституту мовної підготовки іноземних громадян перед вищої освіти. Аналізуючи досвід використання ІКТ на уроках іноземної мови, можна стверджувати, що найбільш плідний процес виховання і навчання забезпечує надійно побудована система взаємовідносин. Така система повинна характеризуватися:

- взаємодією факторів наявності психологічної дистанції та співробітництво в організації навчального процесу;
- у студентів виникає відчуття психологічної спільності з викладачами;
- єдність ділового та особистого спілкування;
- включення учнів у розумно організовану систему педагогічного спілкування, у тому числі через різноманітні форми діяльності.

Технології Web-2.0 [14], [29], [30] створюють умови для отримання будь-якої інформації, необхідної для студентів і викладачів, які знаходяться в будь-якій точці світу. Базовий набір послуг може включати:

- електронна пошта, групи новин, відеоконференції;
- можливість публікувати власну інформацію, створювати власну домашню сторінку та розміщувати її на веб-сервері;
- доступ до великої кількості інформаційних ресурсів;
- довідкові каталоги; пошукові системи; онлайн чат.

Усі ці ресурси можна активно використовувати під час онлайн заняття.

На заняттях з іноземної мови з використанням технологій Web-2.0 [14], [29], [30] можна розв'язувати низку дидактичних завдань: формувати навички аудіювання та читання за матеріалами глобальної мережі; удосконалювати навички письма; поповнити словниковий запас; сформувати стійку мотивацію до вивчення іноземної мови.

У перспективі подальших пошуків необхідно проводити аналіз ефективності нових методик, технологій та засобів у системі підготовки іноземних громадян, спрямованих на підвищення інтерактивності, результативності та ефективності навчального процесу, систем електронних освітніх ресурсів нового покоління; методів та засобів колективної взаємодії викладачів зі студентами початкового етапу мовної підготовки для дистанційної координації та управління освітньою діяльністю з використанням мережевих технологій.

Як кількісні, так і якісні результати, що отримані у науково-дослідній роботі Інституту, показують, що дистанційний курс української мови загалом відповідає очікуванням студентів. Однак деякі навички, такі як аудіювання, говоріння та письмо, більшість студентів

оцінюють як слабкі сторони. Вважається, що презентацію та інтеграцію мовних навичок на очних мовних курсах необхідно спланувати заздалегідь. Коли справа доходить до дистанційних курсів вивчення мови, це складніше. Негативне сприйняття студентами ефективного навчання мовним навичкам може бути пов'язано з цим викликом. Надання зворотного зв'язку – це ще одне питання, яке оцінюється негативно. Це може бути пов'язано з обмеженням часу на синхронних курсах, оскільки синхронні курси надають студентам майже єдину можливість отримати зворотній зв'язок від викладачів. Більшість студентів також критикує завдання, прийоми оцінювання та чіткість обов'язків студентів. Особисте опитування підтверджує ці результати, оскільки майже половина студентів стверджують, що завдання та іспити їм найменше подобаються в курсі. Насправді, організувати завдання на дистанційних мовних курсах, здається, складно, але коли це добре сплановано, реакція, ймовірно, буде кращою. Дослідження дає не тільки негативні моменти, але й позитивні висновки щодо дистанційного курсу української мови. Наприклад, переважній більшості студентів подобається дистанційний курс української мови, оскільки він дозволяє їм стежити за уроком незалежно від часу та місця. Цю гнучкість можна вважати одним із головних найсильніших аспектів дистанційного курсу. Більш широке і всебічне дослідження можна провести, порівнявши дві або три програми з більшою кількістю студентів у подальшому дослідженні. Сподіваємося, що це дослідження дасть деякі підказки щодо природи дистанційних мовних курсів та їх удосконалення для наступних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Верховна Рада України. (2019, Квіт. 25). Закон № 2704-VIII, Про забезпечення функціонування української мови як державної. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
- [2] «Вимоги до рівнів володіння державною мовою», LIGA:ZAKON. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ips.ligazakon.net/document/view/re36547> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [3] «SpeakUkrainian», The National Platform for Studying the Ukrainian Language for English-speaking People «Speak Ukrainian». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://speakukraine.net> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [4] «Ukrainian Phrasebook - Travel in Ukraine with ease». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://apps.apple.com/ua/app/ukrainian-phrasebook-travel-in-ukraine-with-ease/id891957413> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [5] «Learn a language for free», Duolingo. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.duolingo.com/> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [6] «Українська за 27 уроків». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+UKR101+2020/about> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [7] «Є-Мова». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://emova.language-ua.online> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [8] «Волонтерський рух Безкоштовні курси української мови / Спільнокошт». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://bigggide.com/project/volonterskij-ruh-bezkoshtovni-kursi-ukransko-movi/> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [9] «Українська мова: від фонетики до морфології». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://ukr.ed-era.com/> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [10] «Лінгвістичний портал MOVA.info». [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.mova.info/> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [11] «Ukrainian Lessons: Inspiring Resources for Learning Ukrainian Language». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.ukrainianlessons.com/> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [12] «Beginner's Ukrainian», Interactive Online Workbook for Beginner's Ukrainian. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://s592234689.onlinehome.us/beginnersukrainian/tech.html> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [13] «Міністерство освіти і науки України - Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/osvita/visha-osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzhennya-zmishanogo-navchannya-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti> Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [14] S. Titarenko et al., «Improving the Quality of Physical Education Classes Using Google Services in Higher Educational Institutions», *Univers. J. Educ. Res.*, vol. 8, no. 11, с. 5081–5091, 2020, doi: 10.13189/ujer.2020.081108.

- [15] С. О. Медведєва, «The prospects of application of google services in the process of foreign languages teaching», ВНТУ, 2019, [Електронний ресурс]. Доступно: <https://core.ac.uk/download/pdf/199457674.pdf>
Дата звернення: 10 Квіт. 2022.
- [16] E. Gilyazeva, O. Evgrafova, N. Sharypova, та R. Akhunzianova, «“Flipped Classroom” Technology in Teaching Foreign Languages», в Digital Science 2019, Cham, 2020, с. 229–240. doi: 10.1007/978-3-030-37737-3_21.
- [17] O. Bekh та J. Dingley, Complete Ukrainian Beginner to Intermediate Course: Learn to read, write, speak and understand a new language with Teach Yourself. Hachette UK, 2012.
- [18] A. Initskaya, Ukrainian: The Ultimate Beginners Learning Guide: Master The Fundamentals Of The Ukrainian Language (Learn Ukrainian, Ukrainian Language, Ukrainian for Beginners). Independently Published, 2019.
- [19] R. R. Zalyalova, A. G. Gataullina, та R. G. Gataulina, «Knowledge control of foreign students in the distance learning format at the initial stage of training», в ICERI2021 Proceedings, Online Conference, Лис 2021, с. 1228–1233. doi: 10.21125/iceri.2021.0357.
- [20] D. Nizonkiza та K. V. D. Poel, «Testing controlled productive knowledge of adverb-verb collocations in junior researchers using English as a foreign language», Stellenbosch Pap. Linguist., vol. 46, с. 99–119, 2016, Дата звернення: 10 Квіт, 2022. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.ajol.info/index.php/spl/article/view/151780>
- [21] D. Wyse, L. Hayward, K. Livingston, та S. Higgins, «Creating curricula: aims, knowledge, and control a special edition of the Curriculum Journal», Curric. J., vol. 25, no. 1, с. 2–6, Січ 2014, doi: 10.1080/09585176.2014.878545.
- [22] P. Rawlins та B. Kehrwald, «Integrating educational technologies into teacher education: a case study», Innov. Educ. Teach. Int., vol. 51, no. 2, с. 207–217, Бер 2014, doi: 10.1080/14703297.2013.770266.
- [23] C. Jansen i P. van der Merwe, «Teaching Practice in the 21st Century: Emerging Trends, Challenges and Opportunities», Univers. J. Educ. Res., vol. 3, no. 3, с. 190–199, 2015, Дата звернення: 10 Квіт. 2022. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1056080>
- [24] N. Thota та J. Negreiros, «Introducing Educational Technologies to Teachers: Experience Report», J. Univ. Teach. Learn. Pract., vol. 12, no. 1, Бер 2015, doi: 10.53761/1.12.1.5.
- [25] N. Kerimbayev, N. Nurym, A. Akramova, та S. Abdykarimova, «Virtual educational environment: interactive communication using LMS Moodle», Educ. Inf. Technol., vol. 25, no. 3, с. 1965–1982, Трав 2020, doi: 10.1007/s10639-019-10067-5.
- [26] C. A. Chapelle та S. Sauro, «Introduction to the Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning», в The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning, John Wiley & Sons, Ltd, 2017, с. 1–9. doi: 10.1002/9781118914069.ch1.
- [27] C. A. Chapelle та S. Sauro, The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning. John Wiley & Sons, 2019.
- [28] B. Tomlinson, «Materials development for language learning and teaching», Lang. Teach., vol. 45, no. 2, с. 143–179, Квіт 2012, doi: 10.1017/S0261444811000528.
- [29] A. Budiman, «ICT and Foreign Language Learning: An Overview», Tarling J. Lang. Educ., vol. 3, no. 2, с. 245–267, Чер 2020, doi: 10.24090/tarling.v3i2.3913.
- [30] M. P. Stevenson та M. Liu, «Learning a Language with Web 2.0: Exploring the Use of Social Networking Features of Foreign Language Learning Websites», CALICO J., vol. 27, no. 2, с. 233–259, 2010, Дата звернення: 07, Квітень 2022. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.jstor.org/stable/calicojournal.27.2.233>

PROBLEMS OF CREATING INTERACTIVE ONLINE LANGUAGE TRAINING COURSES FOR FOREIGN STUDENTS A0-A1

Prisovska Galyna Yevhenivna

PhD in Philological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Linguodidactics
Odessa Polytechnic State University,
Odessa, Ukraine
ORCID ID 0000–0001–9488–3825
pgy@op.edu.ua

Ivanova Olena Valentynivna

Senior lecturer of the Department of Linguodidactics,
Odessa Polytechnic State University,
Odessa, Ukraine
ORCID ID 0000–0001–7616–8502
iev@op.edu.ua

Abstract. The article is devoted to describing the strategy, organization, and practice of Blended Learning at the Research and Training Institute for Foreign Citizens, which includes the implementation of the Law of Ukraine “On Ensuring the Functioning of Ukrainian as a State Language.” Ukrainian language, providing educational resources, addressing administrative issues, development of internal regulations; ICT; methods, and descriptions of Internet resources, Internet services, various online educational programs, and applications used in the distance-learning learning process. The article considers the pedagogical aspects related to the organization of the classroom and distance learning process in Scientific Educational Institute of Foreign Citizens Training and its implementation in the joint activities of teachers and international students of the initial stage of the study. The work on developing an interactive training course on teaching Ukrainian as a foreign language at the elementary level in the conditions of online and blended learning for the zero (elementary) level is reflected. The problems of lack of sufficient substantiated scientific substantiation of new forms of education for successful implementation in education are raised. The goals and objectives for solving this problem have described the variety of educational resources that can provide an environment opportunities for effective use of new forms of learning, increasing the interactivity of the educational process and the possibility of using interactive forms of learning, electronic educational resources of the new generation; development of methods and means of collective interaction of teachers with foreign students for remote coordination and management of educational activities using network technologies, developing in Scientific Educational Institute of Foreign Citizens Training of the Odesa Polytechnic National University interdepartmental research topic “Ensuring interactivity in mixed learning of foreign language training.”

Keywords: interactivity, online learning, Ukrainian as a foreign language, elementary level, Google Classroom, Google Meet.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Official web portal of the Parliament of Ukraine. (Apr. 10, 2022). Law№ 2704-VIII, On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state language. [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (in Ukrainian)
- [2] “Requirements for levels of state language proficiency”, LIGA:ZAKON. [Online]. Available: <https://ips.ligazakon.net/document/view/re36547> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [3] “SpeakUkrainian,” The National Platform for Studying the Ukrainian Language for English-speaking People «Speak Ukrainian». [Online]. Available: <https://speakukraine.net> (accessed Apr. 10, 2022).
- [4] “Ukrainian Phrasebook - Travel in Ukraine with ease” [Online]. Available: <https://apps.apple.com/ua/app/ukrainian-phrasebook-travel-in-ukraine-with-ease/id891957413> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [5] “Learn a language for free”, Duolingo. [Online]. Available: <https://www.duolingo.com/> (accessed Apr. 10, 2022).
- [6] “Ukrainian for 27 lessons.” [Online]. Available: <https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+UKR101+2020/about> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [7] “E-mova.” [Online]. Available: <https://emova.language-ua.online> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [8] “Volunteer Movement Free Ukrainian Language Courses Project” [Online]. Available: <https://biggggidea.com/project/volonterskij-ruh-bezkoshtovni-kursi-ukransko-movi/> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [9] “Ukrainian language: from phonetics to morphology” [Online]. Available: <https://ukr.ed-era.com/> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [10] “Platform MOVA.info.” [Online]. Available: <http://www.mova.info/> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [11] “Ukrainian Lessons: Inspiring Resources for Learning Ukrainian Language” [Online]. Available: <https://www.ukrainianlessons.com/> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [12] “Beginner’s Ukrainian”, Interactive Online Workbook for Beginner’s Ukrainian. [Online]. Available: <http://s592234689.onlinehome.us/beginnersukrainian/tech.html> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [13] “Recommendations for the implementation of blended learning in institutions of professional higher and higher education” [Online]. Available: <https://mon.gov.ua/osvita/visha-osvita/rekomendacij-shodo-vprovadzhennya-zmishanogo-navchannya-u-zakladah-fahovoyi-peredvishoyi-ta-vishoyi-osviti> (accessed Apr. 10, 2022). (in Ukrainian)
- [14] S. Titarenko et al., “Improving the Quality of Physical Education Classes Using Google Services in Higher Educational Institutions”, *Univers. J. Educ. Res.*, vol. 8, no. 11, pp. 5081–5091, 2020, doi: 10.13189/ujer.2020.081108.
- [15] S. O. Medvedeva, “The prospects of application of google services in the process of foreign languages teaching”, VNTU, 2019, [Online]. Available: <https://core.ac.uk/download/pdf/199457674.pdf>
- [16] E. Gilyazeva, O. Evgrafova, N. Sharypova, and R. Akhunzianova, “Flipped Classroom’ Technology in Teaching Foreign Languages”, in *Digital Science 2019*, Cham, 2020, pp. 229–240. doi: 10.1007/978-3-030-37737-3_21.

- [17] O. Bekh and J. Dingley, *Complete Ukrainian Beginner to Intermediate Course: Learn to read, write, speak and understand a new language with Teach Yourself*. Hachette UK, 2012.
- [18] A. Ilnitskaya, *Ukrainian: The Ultimate Beginners Learning Guide: Master The Fundamentals Of The Ukrainian Language (Learn Ukrainian, Ukrainian Language, Ukrainian for Beginners)*. Independently Published, 2019.
- [19] R. R. Zalyalova, A. G. Gataullina, and R. G. Gataulina, “Knowledge control of foreign students in the distance learning format at the initial stage of training”, in *ICERI2021 Proceedings, Online Conference, Nov. 2021*, pp. 1228–1233. doi: 10.21125/iceri.2021.0357.
- [20] D. Nizonkiza and K. V. D. Poel, “Testing controlled productive knowledge of adverb-verb collocations in junior researchers using English as a foreign language”, *Stellenbosch Pap. Linguist.*, vol. 46, pp. 99–119, 2016, Accessed: Apr. 10, 2022. [Online]. Available: <https://www.ajol.info/index.php/spl/article/view/151780>
- [21] D. Wyse, L. Hayward, K. Livingston, and S. Higgins, “Creating curricula: aims, knowledge, and control a special edition of the *Curriculum Journal*”, *Curric. J.*, vol. 25, no. 1, pp. 2–6, Jan. 2014, doi: 10.1080/09585176.2014.878545.
- [22] P. Rawlins and B. Kehrwald, “Integrating educational technologies into teacher education: a case study”, *Innov. Educ. Teach. Int.*, vol. 51, no. 2, pp. 207–217, Mar. 2014, doi: 10.1080/14703297.2013.770266.
- [23] C. Jansen and P. van der Merwe, “Teaching Practice in the 21st Century: Emerging Trends, Challenges and Opportunities”, *Univers. J. Educ. Res.*, vol. 3, no. 3, pp. 190–199, 2015, Accessed: Apr. 10, 2022. [Online]. Available: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1056080>
- [24] N. Thota and J. Negreiros, “Introducing Educational Technologies to Teachers: Experience Report”, *J. Univ. Teach. Learn. Pract.*, vol. 12, no. 1, Mar. 2015, doi: 10.53761/1.12.1.5.
- [25] N. Kerimbayev, N. Nuryim, A. Akramova, and S. Abdykarimova, “Virtual educational environment: interactive communication using LMS Moodle”, *Educ. Inf. Technol.*, vol. 25, no. 3, pp. 1965–1982, May 2020, doi: 10.1007/s10639-019-10067-5.
- [26] C. A. Chapelle and S. Sauro, “Introduction to the Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning”, in *The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning*, John Wiley & Sons, Ltd, 2017, pp. 1–9. doi: 10.1002/9781118914069.ch1.
- [27] C. A. Chapelle and S. Sauro, *The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning*. John Wiley & Sons, 2019.
- [28] B. Tomlinson, “Materials development for language learning and teaching”, *Lang. Teach.*, vol. 45, no. 2, pp. 143–179, Apr. 2012, doi: 10.1017/S0261444811000528.
- [29] A. Budiman, “ICT and Foreign Language Learning: An Overview”, *Tarling J. Lang. Educ.*, vol. 3, no. 2, pp. 245–267, Jun. 2020, doi: 10.24090/tarling.v3i2.3913.
- [30] M. P. Stevenson and M. Liu, “Learning a Language with Web 2.0: Exploring the Use of Social Networking Features of Foreign Language Learning Websites,” *CALICO J.*, vol. 27, no. 2, pp. 233–259, 2010, Accessed: Apr. 07, 2022. [Online]. Available: <https://www.jstor.org/stable/calicojournal.27.2.233>

УДК 37.013:316.77

DOI: 10.31652/2412-1142-2022-66-115-122

Хникін Олександр Вікторович

аспірант кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна

ORCID ID 0000-0002-2477-1323

aleksandrnykin32127@gmail.com

СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «МОРАЛЬ» І «ВОЛЯ», ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИХОВАННЯ ТА САМОВИХОВАННЯ

Анотація. В статті здійснено аналіз понять «мораль» і «воля» в контексті дослідження педагогічних умов виховання морально-вольових якостей підлітків в процесі позашкільної роботи з фізичної культури. Акцентується увага на тому, що виховання особистості не буде успішним без формування і розвитку її моральних і вольових якостей, а отже без задіяння її духовної на вольовій сфері, без забезпечення балансу між ними. Усвідомлення та внутрішнє прийняття духовних законів робить людину стійкою, сильною і допомагає здобути владу над собою. На основі аналізу наукових джерел з проблем моралі, морального і вольового виховання доведено, що логіка їх